

FÆLLES FREMTID

– udvikling i balance

DANMARKS NATIONALE STRATEGI FOR BÆREDYGTIG UDVIKLING

REGERINGEN

JUNI 2002

Heine Petersen, BAM

FÆLLES FREMTID

– udvikling i balance

DANMARKS NATIONALE STRATEGI FOR BÆREDYGTIG UDVIKLING

R E G E R I N G E N

K O R T U D G A V E

Forord

”Fælles fremtid – udvikling i balance” er Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling.

Danmark skal være blandt de lande i verden, hvor det er bedst at arbejde, bo og leve. Større velstand og en udbygning af velfærdssamfundet skal give alle gode udfoldelsesmuligheder. Og Danmark skal være blandt de bedste til at passe på miljøet. Fremtidige generationer skal have mindst lige så gode muligheder for at leve i rene og sunde omgivelser, som vi har i dag.

Danmark er et samfund, hvor der tages hånd om de økonomiske, miljømæssige og sociale udfordringer. Vi skal samtidig sikre en sund økonomisk vækst, en socialt afbalanceret udvikling og beskytte natur og miljø og den enkeltes sundhed.

Den danske strategi for bæredygtig udvikling hviler på otte mål og principper:

1. Velfærdssamfundet skal udvikles, og der skal ske en afkobling af sammenhængen mellem vækst og miljøpåvirkning
2. Der skal være et sikkert og sundt miljø for alle, og vi skal opretholde et højt beskyttelsesniveau
3. Vi skal sikre en høj biologisk mangfoldighed og beskytte økosystemerne
4. Ressourcerne skal udnyttes bedre
5. Vi skal yde en aktiv international indsats
6. Miljøhensyn skal indgå i alle sektorer
7. Markedet skal understøtte bæredygtig udvikling
8. Bæredygtig udvikling er et fælles ansvar, og vi skal måle fremskridt.

Bæredygtig udvikling er både en national og global udfordring. Strategien indgår i Danmarks bidrag til Verdenstopmødet om Bæredygtig Udvikling, som afholdes i Sydafrika i august-september 2002. Topmødet finder sted under det danske EU-formandskab. Det giver Danmark en enestående mulighed for

at fremme en global bæredygtig udvikling. Danmark vil arbejde for, at der skabes en global aftale for bæredygtig udvikling. En aftale, der forener målsætningerne om bedre markedsadgang og øget udviklingsbistand globalt til udviklingslandene med krav om god regeringsførelse og bedre miljø. En sådan aftale indebærer blandt andet, at industrilandene forpligter sig til at afkoble økonomisk vækst og miljøbelastning, og udviklingslandene støttes i mulighederne for at få vækst og begrænse fattigdommen.

Bæredygtig udvikling er en langsigtet proces. Derfor har strategien også et tidsperspektiv på 20 år, hvor der for hvert indsatsområde præsenteres mål og visioner.

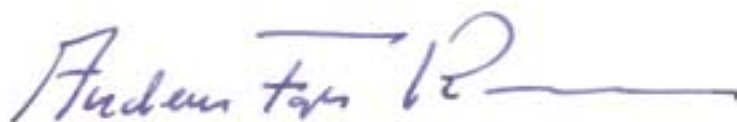
For de kommende år præsenteres udfordringer, mål og indsats. Vore beslutninger skal bygge på det bedst mulige videngrundlag, så målene nås på den økonomisk mest effektive måde. Og vi skal ved hjælp af indikatorer,

løbende følge fremskridt med at nå bæredygtig udvikling i Danmark.

Strategiens mål og principper vil blive fulgt op af konkrete initiativer inden for de enkelte områder og sektorer.

Vi har alle et medansvar for at sikre en bæredygtig udvikling. Det er vigtigt, at alle – regeringen, erhvervslivet, kommuner og amter, frivillige organisationer og befolkningen – deltager i gennemførelsen af strategien.

Vi skal sammen skabe en fælles fremtid – en udvikling i balance.

Regeringen, juni, 2002
Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling.
”FÆLLES FREMTID – udvikling i balance”
Kort udgave

ISBN 87-7972-187-5

Layout: Finn Hagen Madsen
Forsidefoto: Polfoto
Tryk: Richard Larsen Grafisk A/S
1. oplag 7 000

Publikationen kan bestilles eller afhentes hos:

Miljøbutikken
Læderstræde 1-3
1201 København K
Tlf.: 33 95 40 00
Fax: 33 92 76 90
Åbent hverdage 10 - 17
E-post: butik@mim.dk

Publikationen kan læses på Miljøstyrelsens hjemmeside
www.mst.dk

Henvendelse om publikationen kan i øvrigt ske til:

Miljøstyrelsen
Udviklings- og Datakontoret
Strandgade 29
1401 København K
Tlf.: 32 66 01 00
Fax: 32 66 04 79
E-post: mst@mst.dk

Visioner og mål

Danmark skal være et samfund med plads til både økonomisk fremgang, social udvikling og et bedre miljø. Der skal være fornødne tilskyndelser til og mulighed for, at den enkelte selv kan yde en indsats. Vi skal have høj beskæftigelse, gode levevilkår samt et godt miljø. Bæredygtig udvikling indebærer, at vi skal tage vare på de økonomiske, miljømæssige og sociale udfordringer samtidig. De kommende generationer skal have mindst lige så gode muligheder for et godt liv, som vi har. Vi skal sikre en sund økonomisk udvikling, der er socialt afbalanceret, og som ikke har negativ virkning på menneskers sundhed og miljøet.

Bæredygtig udvikling kan ikke gennemføres i et land alene. Visionen for en global bæredygtig udvikling er en verden med økonomisk fremgang, større velfærd og øget miljøbeskyttelse. En udvikling, der kommer alle til gode, også de svage og fattige i andre dele af verden. Derfor forudsætter bæredygtig udvikling også respekt for menneskerettigheder, åbenhed og demokrati. Som et af verdens rigeste lande, har Danmark et særligt ansvar for at gå foran i at udvikle et globalt bæredygtigt samfund. Derfor vil Danmark være aktiv i internationalt samarbejde om miljø og udvikling.

Den danske vision om bæredygtig udvikling er baseret på otte mål og principper:

- 1 Velfærdssamfundet skal udvikles, og der skal ske en afkobling af sammenhængen mellem vækst og miljøpåvirkning
- 2 Der skal være et sikkert og sundt miljø for alle, og vi skal opretholde et højt beskyttelsesniveau
- 3 Vi skal sikre en høj biologisk mangfoldighed og beskytte økosystemerne
- 4 Ressourcerne skal udnyttes bedre
- 5 Vi skal yde en aktiv international indsats
- 6 Miljøhensyn skal indgå i alle sektorer
- 7 Markedet skal understøtte bæredygtig udvikling
- 8 Bæredygtig udvikling er et fælles ansvar, og vi skal måle fremskridt

Der er opnået mange resultater siden Rio-konferencen om bæredygtig udvikling i 1992. Men der er fortsat betydelige udfordringer både i Danmark og i en global sammenhæng, hvis vi skal virkeliggøre visionen om en bæredygtig udvikling.

Stigende international samhandel og det øgede pres på jordens naturressourcer har gjort de enkelte lande mere afhængige af hinanden. Globalisering af økonomien betyder, at mange udfordringer, herunder miljøudfordringer kun kan løses gennem internationalt samarbejde. Klimaforandringer, som er en af de største udfordringer på verdensplan, forventes at få vidtrækkende sociale og miljømæssige konsekvenser. Fattigdom, sult og mangel på basale ressourcer er årsag til konflikter, som i nogle regioner skaber store flygtningeproblemer. Samtidig sættes verdens dyre- og planteliv under pres fra mange menneskelige aktiviteter.

Den økonomiske vækst skal afkobles fra påvirkningen af miljø og sundhed på de områder, hvor det endnu ikke er lykkedes. Der skal være styr på de mange kemiske stoffer, som spredes i miljøet, og som er til fare for sundhed og miljø. Naturen udnyttes stadig så intensivt, at en række arter og naturtyper fortsat går tilbage. Denne udvikling skal vendes. Naturressourcerne skal udnyttes bedre, og der skal bruges mindre og genbruges mere.

1

Velfærd og miljø hænger sammen

– sammenhængen mellem økonomisk vækst og miljøpåvirkning skal afkobles

Polfoto: Preben Kirkehol

Der skal tages vare på den økonomiske, miljømæssige og sociale udvikling på samme tid. Velfærdssamfundet skal videreudvikles. Det betyder, at udviklingen skal være økonomisk forsvarlig og socialt afbalanceret. Samfundsudviklingen skal tage hensyn til sundhed og miljø. Den økonomiske vækst skal ske uden stigende miljøbelastning i overensstemmelse med FN målsætningen om at vende den nuværende udvikling i tabet af naturressourcer i 2015.

I gennem de sidste to årtier er det lykkedes for Danmark at opnå en klar stabilisering af den økonomiske udvikling. Det er lykkedes at skabe fremgang i beskæftigelse og indkomster, blandt andet gennem reformer af arbejdsmarked, skat og uddannelser. Denne udvikling er lykkedes, uden at det har ført til en større ulighed i samfundet. Der er endnu meget at gøre, men vi har et godt udgangspunkt for at bevare og videreudvikle velfærdssamfundet med større individuel frihed og til al-

les fordel. Ved at styrke tilskyndelsen til foretagsomhed og virkelyst kan vi sikre det fornødne økonomiske grundlag for velfærdssamfundet. Samtidig skal borgerne have mulighed for at vælge mellem forskellige offentlige og private løsninger på en række serviceområder. Regeringen har med strategien ”Vækst med vilje” fremlagt en bred vækststrategi, der sigter mod, at vi får flere arbejdspladser og højere produktivitet. Der skal iværksættes reformer og strukturforbedringer, så der er gode

rammebetingelser for vækst. Vækststrategien understreger også, at væksten skal være miljømæssig bæredygtig.

Vi skal skabe et rummeligt arbejdsmarked, hvor der er plads til personer, der ikke fuldt ud lever op til de høje krav om effektivitet. Vi skal blive bedre til at integrere indvandrere og anvende indvandrerens arbejdskraft, sikre, at færre er på kontanthjælp og forebygge sygefravær bedre end i dag. Regeringen vil med reformprogrammet ”Det fælles ansvar” forstærke indsatsen for at hjælpe de svageste i samfundet. Målet er, at de svageste grupper får en bedre livskvalitet.

Vi står også over for andre store udfordringer. I løbet af de næste 30 år bliver der mange flere ældre mennesker, og samtidig bliver andelen af erhvervsaktive stadig mindre.

Hvis vi opretholder overskuddet på de offentlige budgetter, kan vi afdrage en stor del af gælden i de kommende år. De penge, vi nu betaler i rente, kan fremover i stedet bruges til at betale de stigende udgifter til pension, hjemmehjælp, ældreomsorg, sygehuse m.v.

Men økonomisk vækst og øget beskæftigelse må ikke ske på bekostning af miljøet. Vi skal forurene mindre og bruge færre ressourcer. På en række afgørende områder er det allere-

de lykkedes at afkoble sammenhængen mellem økonomisk fremgang og øget forurening. Det gælder blandt andet på energiområdet. På andre områder, som for eksempel den menneskeskabte påvirkning af klimasystemet, er der stadig store udfordringer.

Disse udfordringer skal mødes med en række forskellige virkemidler, alt efter hvad der vil være mest effektivt. Det er helt afgørende, at indsatsen sker, hvor vi får mest muligt miljø for pengene. For at fremme en bæredygtig udvikling kan en øget anvendelse af markedsorienterede virkemidler, som for eksempel afgifter, tilskud, omsættelige kvoter samt information og øget dialog være hensigtsmæssig. Regeringen vil med udarbejdelsen af en rapport om grøn markedsøkonomi analysere mulighederne for praktisk brug af markedsorienterede redskaber til at fremme et bedre miljø. Forskning i årsagssammenhænge og i nye miljø- og samfundsmæssige problemer er vigtig, for at samfundet på et tidligt tidspunkt kan træffe de rigtige og forebyggende beslutninger for at opnå bæredygtig udvikling. Ved EU topmødet i Barcelona blev det besluttet, at de samlede udgifter til forskning og udvikling i EU bør øges med henblik på at nærme sig 3 procent af BNP senest i 2010. Indikatorer er vigtige redskaber til at belyse, om samfundet er på vej mod bæredygtig udvikling.

2

Et sikkert og sundt miljø for alle

Polfoto: Jens Drestling

Danmark skal være blandt de industrialiserede lande, der er bedst til at nedbringe forurening. Miljøet skal være af høj kvalitet. Forurening af jord, luft og vand skal i stadig mindre grad påvirke menneskers sundhed og dyre- og plantelivet. Farlig, menneskeskabt påvirkning af klimasystemet skal forhindres. Vi skal tage særligt hensyn til følsomme grupper af mennesker – især børn og gravide - og til særligt sårbare økosystemer. Forbrugerne skal have sikre og sunde fødevarer. Farlige kemikalier skal fjernes fra produkterne, fra hjemmet og fra arbejdspladserne.

Klimaforandringer er en af de største globale udfordringer. Atmosfærens indhold af drivhusgasser skal derfor stabiliseres på et niveau, som kan forhindre en farlig, menneskeskabt påvirkning af klimasystemet. Danmark har internationalt set et højt udslip af CO₂ pr. indbygger. Det giver os et særligt ansvar. For at leve op til internationale aftaler - Kyoto-protokollen - vil Danmark begrænse de samlede udledninger af drivhusgasser med 21 procent i 2008-2012 i forhold til 1990. FN's klimapanel har peget på, at en stabilisering af koncentrationen af klimagasser på et

niveau, som gør det muligt at undgå alvorlige menneskeskabte klimaændringer, kan kræve, at udslippene må reduceres med 50-70 procent. Danmark forventes i lighed med de øvrige parter under Klimakonventionen at skulle påtage sig væsentlige yderligere reduktionsforpligtelser for de kommende budgetperioder efter 2012. Et indikativt pejlemærke er, at CO₂-udledningen skal halveres inden for en generation. De såkaldte fleksible mekanismer under Kyoto-protokollen kan være omkostningseffektive instrumenter, der skal anvendes og udvikles.

Der er allerede gjort store fremskridt gennem en målrettet indsats. Der er sket en omlægning af energiforbruget, så mere og mere energi stammer fra naturgas og vedvarende energi. Overskudsvarmen fra elproduktionen udnyttes langt bedre i dag. Det har betydet et fald i CO₂-udledningerne på ca. 10 procent i løbet af det seneste årti. Også i andre sektorer – eksempelvis landbrug, transport og industri, skal der gøres en indsats. Det er også nødvendigt at begrænse udledningerne af de industrielle klimagasser.

Miljø og sundhed hænger sammen. Fremstilling, brug og bortskaffelse af produkter og må hverken skade mennesker eller miljø. I 2002 vil regeringen præsentere et forslag til strategi for indsatsen over for sundhedsskadelige påvirkninger fra miljøfaktorer. Der vil bl.a. være fokus på kemikalier. Også indsatsen for bedre fødevarer, arbejdsmiljø og indeklima indgår i strategien.

Forbruget af farlige kemikalier skal reduceres mest muligt i de kommende år. Forsigtighedsprincippet skal ligge til grund for indsatsen. Der gøres en aktiv indsats mod de farlige stoffer. I 2020 må der ikke være produkter på markedet, som indeholder kemikalier med særlig problematiske sundheds- og miljøeffekter - som risiko for kræft, mindsket forplantningsevne, ændret arvmasse eller skadelig virkning på sårbare økosystemer. I EU vil Danmark arbejde for, at kemiske stoffer ikke

må markedsføres, hvis de nødvendige data fra industrien ikke foreligger inden for en fastsat tidsfrist. Producenterne skal have ansvar for, at de produkter, de sender på markedet, kan anvendes uden fare for sundhed og miljø.

Fødevarer skal være sikre og sunde og af høj kvalitet. Vurderingen af sikkerhed og risiko i relation til fødevarer, tager udgangspunkt i forsigtighedsprincippet. Vi skal begrænse brugen af tilsætningsstoffer mest muligt. Mynighederne skal sikre, at der er klare regler, effektiv kontrol, åbenhed og information og gennemsækelighed på området. Fødevareproducenterne har bl.a. gennem egenkontrol et væsentligt ansvar for fødevarerens sikkerhed. Fødevaresektorens position skal styrkes ved at fremme innovation, forskning, videnformidling, produktudvikling og omstillingsevne i virksomhederne. Vi skal have en effektiv indsats på ernæringsområdet, hvor målet er at øge befolkningens sundhed og forebygge sygdomme.

Alle arbejdspladser skal have et forsvarligt arbejdsmiljø. Ingen ansatte må i 2020 udsættes for kemiske stoffer, organiske opløsningsmidler eller tungmetaller eller andre sundhedsskadelige påvirkninger under arbejdet. Indeklimaet må ikke give gener for beboere og ansatte. Bygge- og boligmaterialer skal have en kvalitet, så de ikke afgiver eller udvikler skadelige stoffer.

3

Naturen skal beskyttes

Polfoto

Naturen og økosystemerne er grundlag for alt liv på jorden. Derfor skal vi sikre et varieret og levedygtigt naturgrundlag. Både for vores egen og for vores efterkommeres skyld. Vi skal beskytte den biologiske mangfoldighed og værne om enestående og uerstattelige naturværdier og landskaber i overensstemmelse med målsætningen i EU's 6. Miljøhandlingsprogram om at få standset tabet af biologisk mangfoldighed i år 2010.

Der er genskabt mange søer, åer og våde enge i løbet af det seneste årti. Der er plantet ny skov, og der er etableret et stort antal vildtreservater og internationale naturbeskyttelsesområder. Flere af de arter, som Danmark har et internationalt ansvar for at beskytte, er nu i fremgang. Men udviklingen er stadig ikke tilfredsstillende. Mange arter og naturtyper er i fare for at forsvinde fra Danmark. Næringsstoffer og miljøfarlige stoffer fra jordbrug, fiskeri og andre erhverv påvirker naturen og økosystemerne.

Det vigtigt, at vi sikrer og genskaber levesteder for dyr og planter. Vi skal skabe et større sammenhængende net af beskyttede natur-

områder, og vi skal beskytte de eksisterende områder af høj naturkvalitet mod forringelser.

Regeringen vil i 2003 fremlægge en samlet plan for beskyttelsen af den biologiske mangfoldighed. Handlingsplanen skal sikre og målrette indsatsen for biologisk mangfoldighed og naturbeskyttelse blandt andet ved at hensynet til biologisk mangfoldighed integreres i de relevante sektorers politikker og aktiviteter.

Friluftsliv giver sundhed og livskvalitet, naturoplevelser og større forståelse for natur og kulturmiljø. Befolkningen skal have gode muligheder for at komme ud i naturen.

4 Bæredygtig udnyttelse af naturressourcerne

Naturens ressourcer indgår i mange af samfundets aktiviteter. Vi skal bruge mindre og genbruge mere. Vi skal specielt begrænse brugen af naturressourcer, der er særligt knappe eller følsomme, eller som i særlig grad påvirker miljøet, når de udnyttes. På lang sigt er pejlemærket at begrænse forbruget af ressourcer til cirka 25 procent af det nuværende forbrug.

V verdens befolkning vokser stadig, og vi kan generelt forvente en stigende økonomisk velstand – både i industrilandene og i udviklingslandene. Det vil skabe et øget pres på natur- og miljøressourcerne. Derfor er det vigtigt, at vores produktion og forbrug indrettes, så vi bruger færre ressourcer.

Mange virksomheder anvender mere miljørigtig teknologi og har indført miljøstyring. Mange forbrugere køber i dag flere miljørigtige produkter end tidligere. Det er lykkedes at stabilisere Danmarks totale energiforbrug, og vandforbruget er også nedbragt.

Affaldsmængderne er over de seneste 10 år steget i de fleste sektorer. Affald, der ikke genbruges, er et spild af ressourcer. Regeringen vil i 2003 fremlægge en strategi for forebyggelse af ressourcetab og miljøbelastning fra affald. Det affald, vi ikke kan undgå, skal så vidt muligt genanvendes. Indsatsen skal fremover rettes mod de materialer i affaldet, der giver anledning til mest miljøbelastning eller til det største ressourceforbrug. Regeringen vil blandt andet undersøge, om målene om ressourceeffektivitet og affaldsforebyggelse mest effektivt nås gennem en mere målrettet anvendelse af markedsbaserede virkemidler, herunder om råstof- og materialeafgifter kan anvendes.

Poffoto: Steen Ole

Vi skal fremme en bæredygtig anvendelse af de danske råstoffer. Det er relevant at overveje pejlemærker for den vedvarende energis andel af bruttoenergiproduktionen på længere sigt, så der sker en fortsat udbygning af den vedvarende energi. Det skal ske i det omfang den vedvarende energi kan bidrage til en omkostningseffektiv opfyldelse af miljømålene.

5 En global aftale

Bæredygtig udvikling og bedre miljø kan kun opnås gennem et bredt internationalt samarbejde. Som et lille, internationalt orienteret land har Danmark en interesse i og et medansvar for at bidrage til en global bæredygtig udvikling. Danmark vil på Verdenstopmødet om bæredygtig udvikling i Johannesburg arbejde for en global aftale for bæredygtig udvikling og globalt partnerskab. De rige lande i OECD har forpligtet sig til at afkoble sammenhængen mellem økonomisk vækst og miljøbelastning – og samtidig støtte u-landene i at opnå økonomisk vækst, bekæmpe fattigdom samt at gennemføre god regeringsførelse. Alle lande, også u-landene, skal give tilsagn om at overholde internationale aftaler og til at tage hensyn til miljø i udviklingen.

Danmark vil også fremover bidrage til en verden med fred og stabilitet, mindre fattigdom og øget miljøbeskyttelse. Global bæredygtig udvikling indebærer bl.a., at alle lande viser respekt for menneskerettigheder, demokrati, åbenhed og ansvarlighed i forvaltninger. Danmark lægger vægt på at balancere de økonomiske, sociale og miljømæssige hensyn i den internationale indsats for global bæredygtig udvikling.

Danmark yder sit bidrag, når det gælder om at støtte bæredygtig udvikling og miljø i udviklings- og østlande. Danmark yder i 2002 ca. 12,6 mia. kr. i udviklingsbistand. Den danske indsats er rettet mod at bekæmpe fattigdom på en måde, så hverken naturressourcer eller samfundets ressourcer overudnyttes. Indsatsen har været med til at styrke Danmarks internationale anseelse. Danmark forsøger aktivt at få de mange lande – også EU-lande – som yder en udviklingsbistand, der er

mindre end FN's mål på 0,7 procent af bruttonationalindkomsten (BNI), til at øge deres bistand.

Danmark har været aktiv med hensyn til at stille øgede midler til rådighed for miljøindsatser i ulandene og østlandene. Vi skal også støtte u-landene med at leve op til de globale miljøkonventioner, og hjælpe dem med at løse de enorme miljøproblemer, der opstår i forbindelse med de hurtigt voksende millionbyer.

Danmark arbejder aktivt for at forbedre den europæiske og internationale miljøbeskyttelse gennem EU-samarbejdet. Danmark vil bidrage til at gennemføre og følge op på EU's 6. miljøhandlingsprogram og EU's strategi for bæredygtig udvikling. Danmark vil igennem Cardiff-processen fortsat arbejde for, at miljøhensyn indgår i EU's politikker. Cardiff-processen er en af de vigtigste nyskabelser i EU's bæredygtighedspolitik. Det er vigtigt, at EU's regeringer følger arbejdet tæt.

Danmark vil arbejde for en aktiv opfølgning af OECD's strategi for bæredygtig udvikling i forlængelse af topmødet om bæredygtig udvikling under det danske OECD-formandskab i maj 2001.

Danmark ønsker et verdensmarked med fri handel baseret på høje miljø- og sociale stan-

darder, hvor forsigtighedsprincippet står centralt. Danmark vil bidrage aktivt til at sikre, at den ny WTO-forhandlingsrunde bliver en egentlig udviklingsrunde, hvor udviklingslandene bliver aktive aktører, og hvor resultatet kommer til at afspejle udviklingslandenes interesser samt nødvendigheden af, at også de fattigste lande, ikke mindst i Afrika, integreres i den globale økonomi.

Verdenstopmødet om bæredygtig udvikling afholdes i Sydafrika i august-september 2002. Danmark vil som formandsland i EU arbejde aktivt for, at der skabes en ny global aftale for bæredygtig udvikling og et globalt partnerskab. Aftalen skal blandt andet gå ud på, at de rige lande giver tilsagn om at afkoble sammenhængen mellem økonomisk vækst og miljøbelastning, og at u-landene støttes i deres bestræbelser på at opnå vækst, begrænsning af fattigdom, øget markedsadgang og gennemførelse af god regeringsførelse. Andre elementer kunne være gældslettelse, investeringer og teknologioverførsel. Samtidig skal alle lande, også u-landene, leve op til deres internationale forpligtelser og indarbejde hensyn til miljø i deres produktion og forvaltning.

Danmark ønsker også, at Verdenstopmødet fører til initiativer, der styrker offentlighedens adgang til information om miljø, bæredygtig udvikling og deltagelse i beslutningsprocesserne.

6 Miljøhensyn skal indgå i alle sektorer

Polifoto: André brutman

Hensyn til miljø og natur skal indgå i alle politikker og beslutningsprocesser. Det gælder på centralt og på lokalt niveau – det gælder for myndigheder, for erhvervslivet og for andre dele af samfundet. Det er en af forudsætningerne for at opnå bæredygtig udvikling.

Danmark har i mange år arbejdet med at integrere miljøhensyn i alle politikker og beslutninger. Vi lægger vægt på at vurdere og beskrive de miljømæssige konsekvenser af lovforslag, andre regeringsforslag og større statslige anlægsprojekter. Herved sikres et beslutningsgrundlag, der også omfatter virkningerne på miljøet. På en række politikområder er der desuden gennem en længere årrække udarbejdet miljøhandlingsplaner.

Den nationale strategi for bæredygtig udvikling har fokus på at forstærke arbejdet med at inddrage miljøhensyn i syv udvalgte sektorer.

FØDEVAREPRODUKTION – LANDBRUG OG FISKERI

Den danske fødevarerproduktion skal forsyne forbrugerne med sunde og sikre fødevarer. Samtidig skal fødevarerproduktionen tilgodese et fortsat produktionsgrundlag, dyrevelfærd, hensyn til natur og miljø samt lønsom produktion og afsætning i erhvervene.

Sunde fødevarer er afgørende for befolkningens livskvalitet og sundhed. Sunde fødevarer og en bæredygtig produktion betyder, at vi må stille krav til produktionsmetoderne i landbrug og fiskeri.

Pesticider og næringsstoffer påvirker natur og miljø. Siden 1994 er over 200 pesticidprodukter, der er uacceptable for sundhed, miljø eller grundvand, blevet forbudt, eller anvendelsen er blevet stærkt begrænset. Pesticider, der truer grundvandet, vil også fremover blive forbudt. Regeringen ønsker inden for de kommende år at minimere forbruget af pesticider. Overforbruget af pesticider skal fjernes, og der skal fastsættes nye konkrete reduktionsmål. Internationalt ønsker regeringen at sætte fokus på overforbrug af pesticider, og pesticider skal endvidere vurderes restriktivt både i Danmark og internationalt.

Vandmiljøplan II forventes at sikre, at kvælstofudvaskning fra landbruget reduceres med 100.000 tons pr. år inden udgangen af 2003. Regeringen vil indbyde Folketingets partier til forhandling om en Vandmiljøplan III. Der vil blive iværksat en række initiativer for at nedbringe ammoniakfordampningen fra landbruget yderligere. Landbrugets tab af nitrat, fosfor og ammoniak skal begrænses til et niveau, som ikke er til gene for mennesker, som sikrer vandmiljøet og sårbare naturtyper, og som giver mulighed for et rigt dyre- og planteliv. Husdyrproduktionen skal vurderes i forhold til natur og miljø. Genetisk modificerede organismer skal vurderes konkret i lyset af forsigtighedsprincippet og etiske aspekter. Regeringen vil udarbejde en strategi for sameksistens mellem GMO-afgrøder, konventionelle og økologiske afgrøder.

Bæredygtigt fiskeri er en betingelse for at bevare havets økosystem og fiskebestande og dermed for erhvervets udvikling i fremtiden. Flere af de bestande, der er økonomisk vigtigst for dansk fiskeri, overfiskes. Fiskeriindsatsen skal derfor snarest begrænses og tilpasses i forhold til, hvad bestandene kan bære, og utilsigtede bifangster og udsmid skal begrænses. De berørte fiskebestande og dansk fiskeri er afhængig af såvel den danske indsats som af vore nabolandes indsats. Vi skal derfor fremme miljøhensyn i fiskeriet såvel nationalt som internationalt. Vi skal udvikle redskaber og tilpasse fiskeriflådens kapacitet og forvalte fiskekvoterne, så der bliver mindre pres på bestandene. Forbedrede fangstredskaber kan nedbringe utilsigtet bifangst og mindske belastningen af havbunden og økosystemet.

SKOVBRUG

Skove er et af samfundets velfærdsgoder. Skovene giver mulighed for friluftsliv og naturoplevelser, og de huser en stor del af dyre- og plantelivet. Skovene medvirker til at beskytte grundvandet og lagrer CO₂. Men ikke mindst forsyner de os med en række træprodukter.

Et nyt skovprogram vil være klart i 2002. Hensigten er at fremme naturnær og miljøvenlig skovdrift med en højere andel af hjemmehørende arter. De fremtidige skove skal

være mere robuste. Pesticidforbruget skal udfases i statsskovene og gennem videnopbygning og oplysning begrænses i de private skove.

Skovarealet i Danmark skal forøges, så skovlandskaber dækker 20-25 procent af det danske landskab i løbet af en trægeneration (80-100 år). Og der skal rejses nye robuste skove efter stormen i 1999. De nye skove skal dække flere behov. De skal skabe rammer for den biologiske mangfoldighed og sikre sammenhæng mellem eksisterende natur- og skovområder i det åbne land. Dialog, information, rådgivning og frivillige aftaler bliver nøgleordene for den fremtidige skovpolitik.

INDUSTRI, HANDEL OG SERVICE

Et vigtigt skridt imod bæredygtig udvikling er at fremme et miljøvenligt marked, hvor miljøhensyn er en vigtig konkurrenceparameter. Vi skal både opnå en renere produktion og renere produkter. Der er behov for nye løsninger og innovation samt produkt- og teknologiudvikling.

Det er fortsat en væsentlig opgave at få miljø højere på dagsordenen, når virksomheder tager beslutninger i alle produktionens led. Virksomhederne må indtænke miljøhensyn i alle forretningsgange og tage ansvar for både produktionen og produkterne ”fra vugge til

grav”. Ved at bruge miljømærker, miljøvaredeklarationer, miljøredegørelser og grønne regnskaber kan virksomhederne aktivt bruge miljøet som konkurrenceparameter. En vigtig målsætning er at fremme den frivillige egenindsats på miljøområdet i virksomhederne. Lovgivning og styringsinstrumenter skal tilpasses i takt med teknologien og markedet, så virksomhederne også frivilligt øger miljøbeskyttelsen.

Et væsentligt virkemiddel er miljøvenlige offentlige indkøb, der kan bidrage til en mærkbar efterspørgsel efter miljøvenlige produkter. Miljøhensyn skal i højere grad indgå, når der fastlægges internationale standarder for produkter. Flere miljømærkede produkter og godt kendskab til mærkerne skal motivere producenter og forbrugere til at ændre adfærd.

For at fremme den danske miljøinnovation har regeringen igangsat et teknologisk frem-syn, der gennemføres i samarbejde mellem en række større danske virksomheder, universiteter, NGO'er og investorer.

TRANSPORT

Befolkningen skal have mulighed for effektiv og sikker transport. Samtidig skal hensyn til miljø stå centralt i transportpolitikken. Det overordnede mål på transportområdet er at bryde sam-

menhængen mellem vækst i transportens miljø- og sundhedsbelastning og vækst i økonomien.

Der er brug for at fortsætte den integration af miljøhensyn i transportpolitikken, som er foregået gennem det sidste årti både på EU-plan og i Danmark. Det betyder blandt andet, at transportsektoren skal yde sit rimelige bidrag til at mindske udslippet af drivhusgasser. På langt sigt – det vil sige frem mod 2030 – er det regeringens hensigt, at transportsektorens CO₂-udslip skal begrænses med 25 procent i forhold til 1988. Og et mere effektivt energiforbrug i sektoren skal medvirke til at nå målet. I byerne ydes der en særlig indsats for at mindske trafikken påvirkning af byernes miljø. Luftforurening fra NO_x'er og kulbrinter skal inden 2010 begrænses med 60 procent i forhold til 1988-niveauet. Luftforurening med fine partikler udgør et særligt problem. Regeringen vil overveje, hvordan anvendelsen af effektive partikelfiltre på lastbiler og busser kan fremmes. Dieslbiler er mere energieffektive end benzinbiler, og giver dermed mindre udslip af CO₂, men til gengæld giver dieslbilerne større udslip af kvælstofoxider (NO_x) og partikler.

Støj fra transport er en gene for mange. Regeringen har nedsat en vejstøjgruppe, som skal udarbejde et forslag til en vejstøjstrategi. I vejstøjstrategien vil muligheden for at nå en væsentlig begrænsning af antallet af stærkt støjbelastede boliger blive belyst. Det skal

være mere sikkert at færdes i trafikken. Målet er, at der inden udgangen af 2012 skal være 40 procent færre tilskadekomne og trafikdræbte.

Teknologisk udvikling er et vigtigt middel til at udvikle en mere miljøvenlig transport. Priserne på transport skal i højere grad afspejle de omkostninger, som transporten påfører samfundet. Regeringen vil nedsætte et udvalg, der skal se på mulighederne for at omlægge registreringsafgiften til fordel for salget af miljøvenlige biler. Desuden vil regeringen analysere indholdet i de kørselsafgiftordninger, der fremmes i udlandet i disse år, samt effekterne af sådanne ordninger i en dansk sammenhæng.

ENERGI

Energiforbrug og energiforsyning er vigtig, når det gælder om at skabe en bæredygtig udvikling. Regeringen vil udvikle de markedsorienterede virkemidler, der kan sikre en stabil, omkostnings-effektiv energiforsyning og samtidig fremme de miljømæssige mål.

Danmark har på energiområdet brudt sammenhængen mellem den økonomiske vækst og belastning af miljøet. Økonomien er vokset med cirka 27 procent siden 1988. Men energiforbruget er i samme periode kun vokset med godt 2 procent.

Regeringen vil liberalisere det danske el- og gasmarked for at øge effektiviteten i energiproduktion, reducere energipriserne og samtidig sikre, at energien produceres mindre miljøbelastende. Med forpligtigelsen til at begrænse udslippet af drivhusgasser med 21 procent fra 1990 til 2008-2012, vil Danmark yde et væsentligt bidrag til Kyoto-protokollen.

Regeringen vil undersøge, hvordan en omkostningseffektiv og fleksibel regulering af elsektorens CO₂-udslip kan udføres efter udløbet af den nuværende ordning med CO₂-kvoter ved udgangen af 2003. Danmark støtter Europa-Kommissionens forslag om et kvotesystem på europæisk plan. Der skal fortsat ske en udbygning af forsyningen med vedvarende energi, i det omfang den vedvarende energi vil kunne bidrage til en omkostningseffektiv opfyldelse af miljømålene. Det er også en mulighed at konvertere fra brug af kul til naturgas i elproduktionen for at nedbringe CO₂-udslippet. Atomkraft anses fortsat ikke for at være en bæredygtig energikilde.

En effektiv indsats på hele energiområdet vil bedst kunne ske i et internationalt samarbejde for at sikre, at indsatsen sker der, hvor det bedst kan betale sig, og at der er lige konkurrencevilkår for erhvervslivet i de enkelte lande. Danmark støtter brugen af de fleksible mekanismer under Kyoto-protokollen.

BY- OG BOLIGUDVIKLING

Regeringen vil fremme en bæredygtig udvikling af byer, boliger og bygninger. Beboere og brugere skal deltage aktivt. Byerne skal være levende og mangfoldige med en blanding af boliger, erhverv, institutioner og grønne områder. Byerne skal organiseres og forvaltes med sigte på at opnå en betydelig reduktion af ressourceforbrug og miljøbelastning.

Regeringen vil i løbet af 2002 fremlægge sin politik for en udvikling for Danmark, der skal sikre og udvikle mangfoldigheden i landet og give plads til både økonomisk fremgang og et bedre miljø. Der skal være en fornyet indsats i belastede by- og boligområder. I byfornyelsen skal der være balance mellem nyt og gammelt. Kvalitet, god arkitektur, byøkologi og bedre rekreative muligheder skal være i højsædet. Vi skal sikre bevaringsværdige kulturmiljøer. Byernes ældre erhvervs- og havneområder skal udnyttes bedre blandt andet ved genbrug til andre formål. Byens trafik-kabende funktioner skal ligge sådan, at flere med fordel kan bruge den kollektive trafik.

Byernes vækst kan med fordel foregå på arealer, der allerede er by i dag. En udvikling af landsbyer i landdistrikter skal fortsat være mulig, så de lokale samfund kan styrkes og bevares.

7 Markedet skal understøtte en bæredygtig udvikling

Polfoto

Bæredygtig udvikling og økonomisk fremgang er ikke modsætninger. Virksomheder, der gør en stor miljøindsats, klarer sig generelt godt i konkurrencen. En fremadrettet indsats for miljø og bæredygtig udvikling kan fremme danske virksomheders konkurrenceevne.

Det skal kunne betale sig at tage hensyn til miljøet. Virksomhederne skal motiveres til at satse mere på at udvikle og sælge miljøvenlige produkter. Og det skal gøres mere attraktivt for forbrugere at vælge miljøvenlige produkter. Princippet om, at forureneren betaler, skal efterlevs. Regeringen ønsker at fremme brugen af markedsbaserede virkemidler - som miljøafgifter, tilskud og omsættelige kvoter, så priserne afspejler de reelle miljøomkostninger. Herved påvirkes forbrug og produktion, så forureningen mindskes dér, hvor det er billigst for samfundet.

Danmark vil arbejde for, at miljøafgifter så vidt muligt aftales på internationalt niveau.

Tilskudsordninger, herunder afgiftsfritagelser i sektorerne, kan påvirke adfærden, så det har negative konsekvenser for miljøet. Der vil blive set på om de eksisterende tilskudsordninger kan ændres eller justeres, så de ikke skader miljøet. Det vil blandt andet ske gennem arbejdet med en rapport om grøn markedsøkonomi, som forventes færdiggjort i efteråret 2002.

Troværdig information om, hvordan produkterne påvirker miljøet, er nødvendig for, at markedet kan understøtte en bæredygtig udvikling. Miljømærker og andre former for miljøinformation giver forbrugere og virksomheder bedre muligheder for at foretage

reelle valg. Den offentlige sektor er selv en markant forbruger og har derfor mulighed for at påvirke markedet gennem sine indkøb.

Et øget videngrundlag skal understøtte bæredygtig udvikling. Regeringen har f. eks. etableret et Institut for Miljøvurdering, der gennem forskning på højt internationalt niveau skal medvirke til, at miljømålene opnås på den økonomisk mest effektive måde.

Det er vigtigt, at også den finansielle sektor har fokus på miljøhensyn. Når pensionskasser og andre investorer lægger øget vægt på virksomhedernes miljøprofil, kan miljøet blive en positivt konkurrenceparameter. Øget brug af grønne og etiske regnskaber vil styrke mulighederne. Erfaringer, fra f.eks. aktie-index, der opgør bæredygtige virksomheders økonomiske resultater, har vist, at virksomheder, der satser på bæredygtighed, ofte klarer sig bedre i konkurrencen.

8 Fra mål til resultat – fælles ansvar

Biofoto: Lars Ceil

Et bæredygtigt samfund bygger på demokrati og åbenhed. Befolkningen skal have mulighed for at deltage i beslutninger og tage medansvar. Alle dele af det danske samfund må arbejde engageret og målrettet for, at bæredygtig udvikling skal føres ud i livet. Lokale Agenda 21-planer er vigtige. Forskning, udvikling og ny teknologi skal understøtte målet om bæredygtig udvikling. Ved hjælp af indikatorer skal vi måle, om der sker fremskridt med at få bæredygtig udvikling i Danmark.

Et bæredygtigt samfund tager alle ansvar for, at udviklingen sker med omtanke. Alle kan bidrage. Staten, kommuner og amter, virksomheder og medarbejdere, skoler, foreninger, frivillige organisationer og borgere. Vi kan tænke over transportvaner, være opmærksomme på energiforbruget eller købe miljømærkede produkter.

Århuskonventionen er nu trådt i kraft i Danmark. Det betyder, at alle i det danske samfund skal have let adgang til information, mulighed for at deltage i beslutningerne og adgang til at klage på miljøområdet. Danmark

vil internationalt arbejde for, at principperne i Århuskonventionen bliver mere udbredt.

Dialog er vigtig - både nationalt og lokalt. Løsninger på en lang række problemer kan have udgangspunkt i lokale aktiviteter. Det nære engagement i Lokal Agenda 21 har givet gode erfaringer. Staten vil inspirere til arbejdet med at vejlede og formidle erfaringer med Lokal Agenda 21.

Forskning og udvikling skal sikre, at vi hele tiden har et godt videngrundlag, så vi kan træffe de bedst mulige beslutninger, prioritere

indsatsen og vælge de rigtige mål og virkemidler. På den måde kan vi få mest miljø for pengene. Viden om samspillet mellem udvikling af større ressourceeffektivitet og den generelle samfundsudvikling er nødvendig. Miljøøkonomi, miljøadfærd, prognoser og scenarier for den forventede udvikling er vigtige områder. Miljøpolitikken skal være videnbaseret og hvile på forsigtighedsprincippet.

Teknologiske nybrud og innovation er nødvendigt. Vi må fortsat udvikle ny teknologi, nye materialer og nye løsninger for at omstille samfundet til en bæredygtig udvikling. Uddannelse og undervisning skal udbrede viden om bæredygtig udvikling og påvirke holdninger og adfærd.

Bæredygtig udvikling er en proces med behov for mål både på langt og kort sigt. Den nationale strategi præsenterer overordnede mål og sigtelinier frem mod 2020.

Strategien er en samlet ramme for Danmarks nationale indsats for at opnå bæredygtig udvikling. Strategiens visioner og mål vil blive fulgt op af handlingsplaner, programmer og konkrete initiativer inden for de pågældende sektorer og områder. Blandt flere kan nævnes en handlingsplan for Vandmiljøplan III, en handlingsplan for biologisk mangfoldighed, en strategi for sammenhængen mellem miljøfaktorer og sundhed samt en rapport om

grøn markedsøkonomi. Her vil mål, midler og omkostninger blive nærmere vurderet.

Regeringen vil løbende overvåge og rapportere hvordan det går med at føre strategien ud i livet og nå målene. Et sæt indikatorer belyser strategiens mål og initiativer. Indikatorerne opdateres hvert år og offentliggøres på en særlig hjemmeside på Internettet. Det giver mulighed for løbende at justere kursen, hvor det er nødvendigt.

